enguera
seminaris d'estiu
seminarios de verano

Enguera, un producte turístic en procés de creació.

Autor
Pau Pérez Ledo.

Índex

Enguera, un producte turístic en procés de creació. 1
1. Introducció. 2
2.Caracterització del Territori Turístic. 3
2.1 L'Oferta Turística d'Enguera. 5
2.2 La demanda Turística d'Enguera. 9
3. Potencialitats del Territori. 10
4. Experiències d'èxit. Algunes propostes per millorar la capacitat d'atracció del territori. 11
5. Conclusions. 15
6.Bibliografia. 16

1. Introducció.

El paper que el lector té a les mans és el resultat d'una reflexió estratègica sobre el municipi d'Enguera i el seu territori turístic.

La Universitat de València des del Vicerectorat de Projecció Territorial ha contactat alguns experts en l'actuació sobre el territori per participar en una experiència que pretén ser estimulant intel·lectualment i generadora de valor i riquesa per al municipi d'Enguera.

Des de la Diputació de València i des del CREC s'ha completat tota la tasca d'organització de les jornades.

La metodologia de treball que es presenta per al treball en la jornada seguirà la lògica de la Planificació Estratègica i buscarà el consens mitjançant l'ús de tècniques d'investigació de caràcter qualitatiu basades en l'ús del discurs.

La primera part del 'paper' farà referència a la caracterització del territori turístic fent esment a l'Oferta turística municipal, la Demanda turístic real i les connexions entre ambdues o les vies de comunicació reals i virtuals que les comuniquen. La pregunta és: On esta Enguera i el Caroig en l'àmbit del turisme en l'actualitat?

Val a dir que el territori valencià ha estat pensat en diferents documents de planificació que des del marc autonòmic han establit les pautes d'ús del territori. El 'Plan de Espacios Turísticos de la Comunitat valenciana' a les seua directriu 12 enquadra al Muncipi d'Enguera a la zona de 'Macizo del Caroig' i marca les pautes.

Existeix també un altre important normatiu de la administració autonòmica que és el Plan Director del Turismo Rural de la Comunidad Valenciana.

El municipi d'Enguera va estar estudiat per Ignacio Vila Wallner al seu treball final de carrera a l'EPSG de la UPV a l'any 2011.

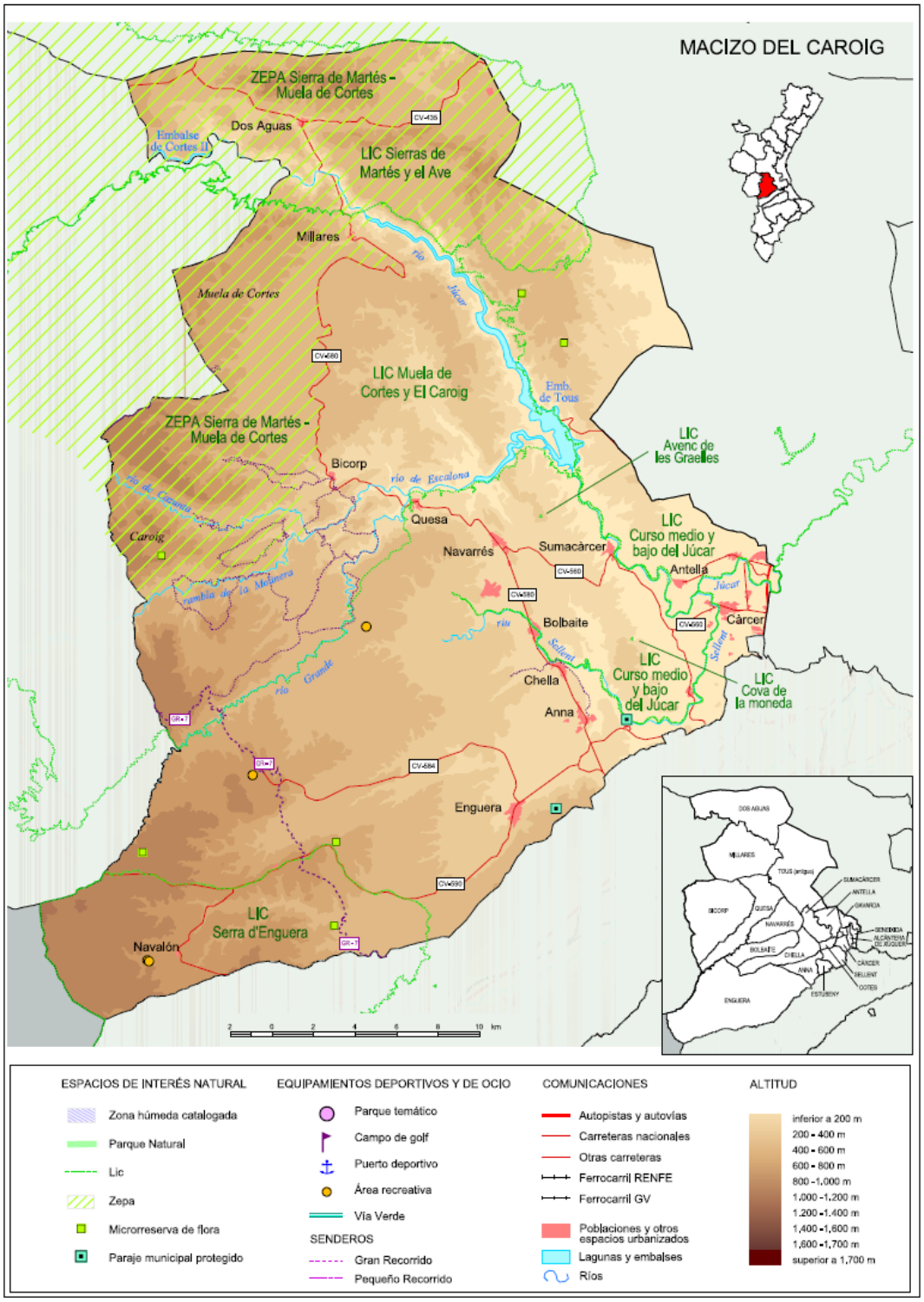
La segona part del paper reflexionarà per respondre a la pregunta: Qué podem fer per seguir millorant en un turisme rendible econòmicament i sostenible ambientalment? En aquest apartat reflexionarem junts sobre els mercats reals d'Enguera. El turisme Rural i el Turisme Actiu són els mercats turístics on el territori del Caroig mostra majors potencialitats i 'Know-how' acumulat.

La tercera part del paper consistirà en un recull d'experiències d'èxit, bones pràctiques i tendències de futur que ens serviran per fer una reflexió conjunta de bones pràctiques a realitzar per millorar la destinació.

A mode de conclusió s'exposaran algunes propostes de millora a uns quadres d'accions estratègiques prioritzades per a la seua posterior discussió col·lectiva.

2.Caracterització del Territori Turístic.

La Comarca Valenciana de la Canal de Navarrés ha optat per la denominació turística de Massís del Caroig. La llei valenciana de comarcalització mai ha arribat a desplegar-se i per tant el procés de formació administrativa propi d'un desenvolupament autonòmic ha estat incomplet i el que s'ha desenvolupat ha estat fet des d'un àmbit municipalista i una orientació voluntarista.

Enguera es situa al Sud de la Zons 12 del Pla d'Espais Turístics de la CV. Disposa del terme municipal més gran de la Zona 12 massís del Caroig amb elements d'alt valor natural i paisatgístic.

2.1 L'Oferta Turística d'Enguera.

Les comunicacions entre oferta i demanda poden ser catalogades com insuficients.

La vila d'Énguera es troba situada en el sud-oest de la província de València, enclavada als voltants de la serra a la qual dóna nom i abastant un terme municipal de 240,25 km2. Actualment, està poblada per 6.002 habitants censats.

Donada l'amplària del terme municipal, molts són els municipis que limiten amb Énguera: Quesa, Bolbaite, Xella i Anna pel Nord; Xàtiva per l'Est; Montesa, Vallada, Moixent i la Font de la Figuera pel Sud; i Almansa i Aiora per l'Oest. Sent més precisos en termes geogràfics, Énguera ocupa la zona meridional de la comarca de la Canal de Navarrès, en la província de València. Les vies de comunicació permeten que el temps de trasllat de València a Énguera siga de 45 minuts mitjançant l'autovia A-7 (València – Albacete) a 1,30 hores d'Albacete i a 3,30 hores de Madrid i Barcelona.

El territori és molt accidentat, exceptuant la vall d'Énguera al nord-est del terme i en el qual se situa el nucli urbà (312 m d'altitud), tota la resta està constituït per la serra d'Énguera, transcorre per uns vessants molt accidentades en el vessant Nord i amb una inclinació més suau cap al vessant Sud, constituint les seues altures més elevades els Alts de Salomó (1026 m) i Arenals (1019 m). El terme municipal està travessat per una sèrie de barrancs. La configuració geogràfica i geomorfològica de l'ampli terme municipal d'Énguera genera un clima mediterrani d'una certa diversitat, a causa de la seua acusada pendent i els seus barrancs determinen tot tipus de temperatures, càlides i suaus en les zones més baixes i pròximes al casc urbà (fins a 38º de màxima absoluta) i bastant més fredes en les zones altes de serra, amb possibilitat de nevades en l'època hivernal (fins a -9º de mínima absoluta). Les precipitacions, molt irregulars, oscil·len entorn dels 420 mm a l'any en un règim d'estius secs.

L'accessibilitat al territori es determina dràsticament per una sèrie de factors que condicionen la xarxa viària com són, el mitjà natural i el propi desenvolupament socioeconòmic i demogràfic de la zona. La comarca de La Canal de Navarrès per les seues característiques pateix un secular aïllament pel que fa a la capital de la província a la qual pertany (València), constitueix un territori allunyat dels nusos de comunicacions i infraestructures més importants. Per aquest motiu, la xarxa viària propera resulta un element fonamental al que ha de connectar-se de forma més adequada per a aconseguir una comunicació amb els territoris adjacents i sobretot amb els seus mercats turístics emissors. Per contra, els municipis pertanyents a la resta de comarques es troben millor

comunicats amb el nucli de província, com és el cas de les carreteres A-35, A-31, A-7 i A-3.

Accés per carretera

Com a principals vies de comunicació s'assenyalen la carretera comarcal CV-322 d'Aiora a Alcúdia de Crespins, on enllaça amb l'A-7 Badajoz-València per Albacete. Així mateix la CV-590 que permet la comunicació entre la vila d'Énguera i Navalón i que en la seua continuació, enllaça de nou amb l'A-7 a l'altura de Moixent.

Servei d'Autocar

Existeix un servei interurbà en autocar per una empresa local (TOGSA)
que comunica la població amb València i Xàtiva.

Xarxa ferroviària

El terme municipal no disposa de comunicació per ferrocarril, situant-se a 12 quilòmetres l'estació més pròxima, que és la de Alcúdia de Crespins, via fèrria Madrid-València per Albacete.

Com a conclusió global, l'accessibilitat a la zona pot definir-se globalment com a perifèrica, limitada, malament connectada i, en general, deficient.

La destinació turística la conformen una sèrie d'actors públics i privats que la estructuren. La destinació compta amb alguns elements definitoris de la política turística com és l'oficina de Turisme d'Enguera que actua coma prescriptor i fa les tasques encomanades de servei postventa.

És el centre de serveis per al turisme en una destinació. La posada en marxa de l'oficina fa referència a un lloc de treball sobre i per al turisme en una destinació. La visibilitat de l'oficina de turisme li permet ser un aparador de la destinació on exhibir els recursos més atractius i on seduir al visitant al fet que conega a fons els encants de la destinació. L'oficina de turisme, finançada per l'administració representa i promociona a Énguera en el mercat. L'administració ha d'intervenir especialment en aquells serveis en els quals fa falta un ens neutral i la promoció d'una destinació no hauria d'afavorir a cap productor de la destinació per sobre d'un altre.

Una altra visió de l'oficina de turisme és la que fa referència al seu paper en l'ajuda i tutela del turista durant la seua visita. Ja des dels seus inicis, la principal funció de les oficines de turisme ha sigut la d'acolliment: "si l'acolliment és una qüestió que interessa a tots, és innegable que les oficines de turisme juguen un paper important i ocupen un

primer rang en aquest acolliment. És cert que no són les úniques, però el seu paper és primordial.

La missió de l'oficina de turisme inclou:

- Seduir i garantir l'arribada de turistes.
- Satisfer al client quan aquest en la destinació.
- Fidelitzar al client una vegada deixa la destinació.

L'oficina de turisme és la dependència creada per l'administració
pública amb la finalitat de:

- Gestionar tots els serveis relacionats amb l'acolliment de visitants.
- Organitzar els treballs de coordinació, promoció i comercialització
de productes turístics de la seua demarcació.

Amb les noves tecnologies, l'oficina de turisme ha d'incorporar també àrees d'estudi i anàlisi de mercat i fins i tot, a voltes, de suport en la planificació. Cal destacar en aquest sentit, que la millor preparació dels responsables i professionals de l'oficina, amb estudis universitaris de turisme en la seua majoria, han d'anar convertint-los en agents locals de dinamització turística enormement útils i necessaris per als polítics locals eventuals amb responsabilitat en l'àrea de turisme.

En aquesta definició s'esmenten les funcions clàssiques d'acolliment i d'informació que sempre han reconegut a l'oficina de turisme. No obstant açò, un segon grup de funcions, entre les quals destaquen la de coordinar els productes turístics de la destinació i la d'organitzar la seua promoció, així com la seua comercialització. La seua tasca va més enllà de coordinar la comercialització o la posada en valor dels productes turístics d'Énguera.

Normativa reguladora de les oficines de turisme a la Comunitat Valenciana

La Xarxa d'Oficines de Turisme (TOURIST-INFO) adscrita a l'Agència Valenciana del Turisme, un organisme no pròpiament administratiu i les funcions del qual d'estudi i promoció del turisme li donaven major llibertat d'acció pel que fa a la signatura de convenis amb entitats com els Ajuntaments. De fet, en la Xarxa Tourist Info, les oficines s'adhereixen
mitjançant un conveni de col·laboració en el qual l'Agència Valenciana del Turisme es compromet a:

- Cedir la propietat del mobiliari i l'ús de l'equip informàtic

- Cedir les bases de dades d'informació
- Assessorar en la gestió i en la selecció del personal
- Formar a dita personal

Per la seua banda, l'ajuntament es compromet a dotar econòmicament l'oficina per al seu funcionament i a dotar-la de personal perquè preste el servei. En aquest conveni no s'especifica l'horari mínim de funcionament, ni tampoc es detallen les condicions de prestació de servei.

Segons la pròpia Agència Valenciana del Turisme, les característiques que diferencien la xarxa Tourist Info d'altres serveis d'informació turística són:

- El desenvolupament d'una imatge i una cultura corporatives per a totes les oficines integrades en la Xarxa.
- La introducció i desenvolupament d'instruments de treball per a la cobertura de demandes d'informació turística basats en mètodes i tecnologia punta.
- La informatització de les oficines de la Xarxa.
- La utilització de suports i continguts informatius homogenis, respectant al mateix temps les singularitats de cada municipi o comarca.
- La formació específica del personal informador de les oficines.
- La coordinació i suport tècnic des de l'Agència Valenciana del Turisme a les oficines en el desenvolupament de les seues activitats.
- La col·laboració de la Xarxa en activitats puntuals de l'Agència, millorant així la coordinació de polítiques turístiques entre l'administració autonòmica i la local.
- L'obtenció d'informació sobre les característiques i preferències dels turistes que utilitzen els serveis de la Xarxa.

Alguns serveis públics, algunes associacions i grups d'interès lligats al desenvolupament socio-territorial i algunes pymes turístiques lligades a l'hostaleria, la restauració i l'allotjament turístic propi del medi rural com són càmpings, cases rurals i albergs.

Els recursos que mostren una major capacitat d'atracció són aquells lligats al patrimoni natural i cultural que atresora el municipi.

L'esquema d'actuació a la destinació la podem fixar com un tauler de joc on participen els diferents actors. Des e la política s'haurà de jugar un paper facilitador.

Font: Elaboració Pròpia.

2.2 La demanda Turística d'Enguera.

Tradicionalment, mercat emissor de turisme cap a les zones d'interior de la Comunitat Valenciana ha estat integrat per les ciutats i nuclis de població del litoral de la pròpia Comunitat Valenciana.

En l'actualitat, s'observa un creixement dels visitants procedents d'altres comunitats apareix, arran d'una major exigència del turista que cerca nous incentius a les seues vacances, un efecte de complementarietat entre el turisme de "sol i platja" i el turisme d'interior, conformant-se una demanda potencial important.

El següent tema se centra en l'estudi de la demanda actual, és a dir el model de turista que visita Énguera. I també un enfocament cap als turistes potencials, és a dir, aquells que podrien estar interessats a visitar o realitzar alguna de les activitats oferides si se'ls dóna algun impuls o motivació.

També un apartat on mitjançant la realització d'enquestes i entrevistes en profunditat, s'inclou l'opinió sobre el desenvolupament i funcionament de la realització de visites guiades a Énguera. Valoració per part dels usuaris del servei turístic i opinions dels principals responsables de la gestió turística del municipi.

Els motius principals per a l'estada en espais rurals se centren en el gaudi de la tranquil·litat, els preus assequibles i l'atractiu del lloc, donant-se molta importància al contacte amb la naturalesa com a contrast a l'ambient de la ciutat.

El segment de mercat predominant sol correspondre amb classe mitjana, mitja baixa, amb una despesa mitjana per dia i persona poc elevat.

En primer terme, la demanda turística d'Énguera es caracteritza per un elevat grau de estacionalitat, característica molt comuna a l'interior de la Comunitat Valenciana, la demanda es concentra especialment en els mesos d'estiu, en Setmana Santa i Nadal, així com, en les diferents festes locals (sobretot en les festes patronals) o en algun esdeveniment (fira), el desenvolupament en l'oferta del turisme rural està trencant aquesta tendència.

Énguera compta amb un àrea d'influència que s'estén a les comarques més properes tant a l'interior com en el litoral de la província de València i Alacant, principalment i fora de la Comunitat Valenciana la província d'Albacete també s'estén a l'àrea d'influència més propera però aquesta s'estén al nivell nacional, fins i tot internacional en períodes de màxima ocupació.

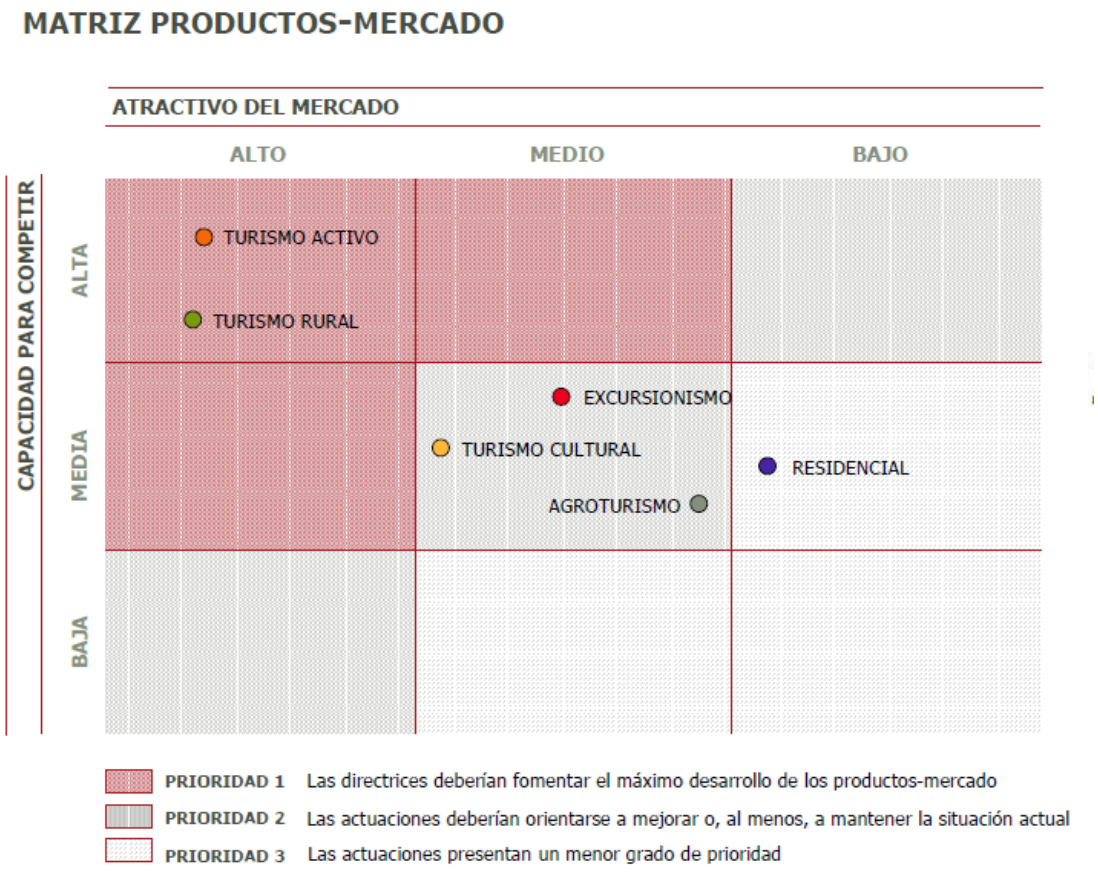
3. Potencialitats del Territori.

Al Plan de Espacios Turísticos de la Comunidad Valenciana a la seua directriu territorial número 12 podem establir alguns mercats com preferents per a Enguera i per al massís del Caroig.

L'Anàlisi DAFO ens assenyala clarament dos mercats on el municipi d'Enguera pot mostrar-se especialment competitiu en comparació amb altres destinacions i on es deuen dirigir les activitats públiques i privades que es dugen a terme al municipi.

Un és el Turisme Actiu en totes les variants que la destinació permeta sense posar en perill la sostenibilitat del sistema turístic.

L'altra modalitat turística és el Turisme Rural, una modalitat en clara ascensió però amb una sèrie de problemes estructurals que la fan estar immersa en un procés de canvi i reinvenció constant.

Altres mercats on Enguera i el Caroig poden tenir un atractiu i una capacitat per a competir mitjana és al mercat del Excursionisme, el mercat del Turisme Cultural i també del Agroturisme.

On no es recomana incidir, tot i que el sistema manté encara una certa capacitat de càrrega és al mercat residencial ja que no sembla un producte lo suficientment atractiu com per a incidir sobre la seua producció.

4. Experiències d'èxit. Algunes propostes per millorar la capacitat d'atracció del territori.

Sobre els recursos turístics. Polítiques de millora de l'Oferta Turística. Directrius.

D.1 Potenciació i articulació dels recursos turístics municipals

D.2 Activació de l'eix paisatge-cultura-naturalesa "massís del caroig"

D.3 Dinamització dels recursos turístics de major potencialitat

Sobre l'Oferta d'allotjament turístic.

D.4 Potenciar els complexos turístics singulars
D.5 Potenciació del turisme rural i l'agroturisme en el poblament disseminat.
D.6 Millora de la comunicació i gestió dels albergs
D.7 Potenciació de l'oferta d'allotjaments de característiques singulars
D.8 Potenciació de la xarxa transnacional "paral·lel 40"

Sobre l'oferta d'activitats i serveis turístics

D.9 dinamització de l'activitat i serveis turístics entorn del
turisme actiu.
D.10 creació d'ecomuseus o similars
Sobre l'ordenació del territori i el planejament urbanístic
D.11 condicionament i reforçament dels nuclis urbans i
entorns.

Directrius particulars
Harmonització i homogeneïtzació del mobiliari urbà eliminació d'elements que provoquin contaminació estètica (cartells publicitaris no adaptats, antenes, aire condicionat, cablejat aeri, etc.). pla de senyalització i d'interpretació amb especial atenció a fites i rutes urbanes, analitzant les possibilitats de tematització de rutes o esdeveniments. possible adequació de les normatives estètiques municipals (colors, materials,cobertes, etc.) i definició d'estàndards de neteja en carrers i façanes.
Pla d'il·luminació dels recursos urbans singulars (adequació de lluminàries,
adaptació d'intensitat i colors de la il·luminació pública).
Creació de places d'aparcament i millora dels accessos als recursos més
rellevants. anàlisi de la possibilitat de creació de zones d'aparcament perimetrals.
actuacions per a la dinamització comercial
adaptació per al turisme accessible
actuacions de sensibilització dirigides a la població local, agents socials i
empresaris turístics.
Actuacions de rehabilitació preferent (per exemple, el convent carmelita a casa de
cultura, "casa corrals" centro de formació, tots dos a énguera).
D.12 possible declaració de el "massís del Caroig" com a espai protegit

D.13 mesures de dinamització del patrimoni cultural

sobre les infraestructures

D.14 pla de millora de la xarxa secundària de carreteres

D.15 reforç i protecció de les vies pecuàries com a recorreguts

ecoturístics.

D.16 pla de posada en valor oci-turístic de les làmines d'aigua

en aquest sentit, les principals accions a desenvolupar haurien de centrar-se en:

Condicionar zones de bany i d'esports actius

Elaboració d'un programa d'interpretació del mitjà natural i del patrimoni

cultural.

fomentar la creació d'empreses de turisme actiu que garanteixin un ús ordenat de les

làmines d'aigua i entorn on realitzin la seva activitat.

Estudiar la possibilitat de crear línies de promoció específiques per al turisme d'embassaments de la comunitat valenciana. Incorporar aquestes iniciatives al desenvolupament del projecto turisme d'embassaments que es desenvolupa a nivell nacional.

Sobre els equipaments col·lectius amb incidència en l'activitat turística

D.17 potenciació del transport públic amb autobús i el bus-turístic

D.18 creació d'un pla d'acció comercial per a aquest espai

D.19 diversificació de l'oferta de museus amb la creació d'un museu comarcal a Enguera.

D.20 articulació d'una xarxa de museus

Sobre l'estructuració de nous productes turístics i potenciació dels existents.

D.21 creació de nous productes de turisme cultural i turisme actiu

D.22 estructuració d'un producte de turisme actiu esportiu

D.23 disseny d'un producte de naturalesa

D.24 potenciació de la creació d'esdeveniments

Sobre la promoció, informació i comercialització turística

D.25 dotació de serveis d'informació i acolliment dins de la xarxa tourist info.

D.26 millora de la promoció i comercialització amb l'objectiu de millorar la promoció i comercialització turística d'aquest espai, les possibles accions a desenvolupar podrien ser:

Directrius particulars

Seleccionar la participació en les fires en funció dels productes característics i

més atractius de l'espai.

Realitzar un pla de màrqueting turístic de l'espai

Elaborar un pla de senyalització turística: municipis, accessos, recursos turístics

principals, etc. d'acord al que s'estableixi en el pla de senyalització turística de la comunitat valenciana previst en les directrius generals.

Elaborar un pla de comunicació i sensibilització ciutadana en matèria turística dirigit a tots els municipis de l'espai.

Desenvolupar un programa anual de trobades entre empresaris turístics d'espais de costa i interior complementaris.

Sobre la gestió turística a escala municipal i supra-municipal

D.27 establir mesures de coordinació entre els municipis de l'espai..

D.28 creació d'un ens públic-privat per a la gestió turística

5. Conclusions.

Hem vist per tant al llarg del present paper algunes directrius per reflexionar sobre un territori i la seua societat per anar acostant-nos des dels elements que ens brinda la planificació estratègica.

D'una banda ens hem acostat a la realitat geogràfica i turística del municipi per explorar la disponibilitat de recursos i productes turístics que puguen ser més atractius per als diferents mercats.

Una vegada hem vist les potencialitats del territori proposem en una matriu quins són els mercats que més demanda i acceptació poden arribar a tenir.

Per tal de potenciar la presència en els diferents mercats considerats d'èxit proposem i analitzem conjuntament les directrius proposades al Plan de Espacios Turísticos de la Generalitat Valenciana per desenvolupar turísticament Enguera i el seu territori.

D'esta manera aportem les eines necessàries al debat per al com?, qui?, quan? Amb quins recursos? I altres que sense dubte aniran sorgint al llarg del debat.

.

6.Bibliografia.

AA.VV.: Los cucos de la Sierra de Enguera, Enguera, s.f.
- Catálogo Museo Arqueológico Municipal, Enguera, s.f.
- Catálogo Museo Etnológico Municipal, Enguera, s.f.
ASOCIACIÓN MACIZO DEL CAROIG: Plan Estratégico Macizo del Caroig, s.l, s.f.
AYUNTAMIENTO DE ENGUERA: Gastronomía tradicional de Enguera y su sierra, Enguera, s.f.
- Enguera. Legado natural, s.f.
CASTELLANO CASTILLO, J. J.: Historia de Enguera, Enguera, s.f.
MIRABELL IZARD, O.: Gestión de oficinas de turismo, Barcelona, 2007.
PULIDO FERNANDEZ, J.I: El turismo Rural en España, orientaciones estratégicas para una tipologia aún en desarrollo. Boletin de la Asociación Española de Geográfos número 56. 2011
SIMÓN DÍEZ, J. Mª.: La sierra de Enguera, Enguera, s.f.
SIMÓN VILA, J. y CASTELLANO CASTILLO, J. J.: Rutas del Caroig III-Senderos de Enguera, Enguera, s.f.
VANCELLS FARRARÓ, A.: Estrategia y gestión del turismo en el municipio, Barcelona, 2007.
VERNET SAUREU, C.: Guía turístico: nociones básicas, Barcelona, 2010.
VILA WALLNER, I.: Estudio destino turístico Enguera (Planificación turística), Gandía, s.f.
- Memoria Practicum I y II, Ayuntamiento de Enguera, s.f.
Plan de Espacios turísticos de la Comunidad Valenciana. Directrices Particulares Area 12. GVA.

Recursos Web:
- AGENCIA VALENCIANA TURISMO: www.comunitatvalenciana.com
- ASOCIACIÓN DEFENSA NATURALEZA ENGUERA: www.adene.es
- ASOCIACIÓN EMPRESARIOS TURISTICOS www.turcaroig.com
- AYUNTAMIENTO DE ENGUERA: www.enguera.org
- TURISMO DE ENGUERA: www.enguera.es